

Beslut

Datum 2025-03-14

Dnr 2024:9776

Sida **1 (22)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av anpassade grundskolans
undervisning och rektorns ansvar för utbildningen utifrån
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Anpassad grundskola Lejonström i Skellefteå kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Anpassad grundskola Lejonström avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt rektorns ansvar för utbildningen inom samma område.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Anpassad grundskola Lejonström den 22 januari 2025 och genomförde en digital intervju med rektorn den 24 januari 2025. Besöket genomfördes av utredarna Anna Grimlund och Marcus Rönnegård.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En observation av delar av lärmiljön
- En gruppintervju med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2025.

Beslut

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Anpassad grundskola Lejonström i Skellefteå kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen **i låg utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- utveckla och fördjupa undervisningen inom kunskapsområdet med särskilt fokus på att ge eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck
- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Anpassad grundskola Lejonström i Skellefteå kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att rektorn **i låg utsträckning** ansvarar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- säkerställ att undervisningen inom kunskapsområdet är återkommande
- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 1 oktober 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2024:9776) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningens innehåll

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Samordnad undervisning
- Kunskaper i undervisningen

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning**Undervisningen inom kunskapsområdet är aktuell, men i begränsad utsträckning återkommande och fördjupad**

Granskningen visar att det förekommer inslag i undervisningen som rör sexualitet, samtycke och relationer under åren på högstadiet. Frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck återkommer dock inte i undervisningen.

Av dokument som begärts in från huvudmannen och av intervjuer med lärare framkommer att undervisningen har fokus på respektive ämnes centrala innehåll och kommer då i vissa ämnen in på sexualitet, samtycke och relationer. Exempelvis arbetar eleverna i naturorienterande ämnen bland annat med kroppen, reproduktion, preventivmedel och sexualitet. I ämnet svenska läser och reflekterar eleverna över ungdomslitteratur där de möter identitets- och livsfrågor samt frågor som rör kärlek och relationer. Inom praktiska och estetiska ämnen har kunskapsområdet aktualiserats i samband med Skolinspektionens granskning och eleverna har exempelvis arbetat med bildanalys kopplat till könsroller. Av lärarintervjuerna framgår att det finns få ämnen som på ett tydligt sätt innehåller fördjupning av tidigare undervisningsområden. Av intervju med rektorn och lärare framkommer att inslag som rör hedersrelaterat våld och förtryck vid enstaka tillfällen blir en del i undervisningen, exempelvis om det är en del av de nyhetssändningar som eleverna ser i undervisningen och att eleverna då har frågor om det.

Av intervju med elever och lärare framgår att eleverna kontinuerligt tar del av nyhetssändningar i undervisningen och utifrån dessa diskuterar aktuella händelser och frågor. Exempelvis berättar en lärare att hen nyligen pratat med elever om en artist som anklagades för att ha utsatt en kvinna sexuellt. Vidare framgår av dokument som begärts in från huvudmannen samt av intervjuer med

rektorn och lärare att elevhälsan bidrar med aktuellt material som lärarna kan använda i undervisningen. I intervju med rektorn och den biträdande rektorn framkommer att gemensamma material om sexualitet, samtycke och relationer finns samlat bland skolans gemensamma dokument som är tillgängliga för alla lärare, dock framgår att lärare inte känner till allt material. Flera lärare berättar att de skapar mycket eget material som de anpassar utifrån den elevgrupp de har.

Vidare framgår av intervju med lärare att de håller sig uppdaterade inom kunskapsområdet genom att ta del av nyheter på huvudmannens webbplats och Skolverkets webbsida. Lärarna delger varandra kunskaper som nya ord och begrepp inom kunskapsområdet via spontana samtal i arbetsrummet.

Av granskningen framgår även att lärare använder andra kompetenser som elevhälsan som fristående inslag i undervisningen. Av samtliga intervjuer och av dokument som begärts in från huvudmannen framgår att elevhälsan tar fram material och besöker klasser för information och dialog runt sexualitet, samtycke och relationer. Exempelvis har elevhälsan pratat med eleverna om nätetik med anledning av att det var bekymmer kring nätanvändning i klasserna. Däremot framgår av intervju med lärare att de inte följt upp det arbete som elevhälsan gjorde i klasserna. Lärarna uppger att eleverna inte har mött externa aktörer för att få fördjupad förståelse och information inom kunskapsområdet. Enligt lärarna har skolan tidigare haft samarbete med ungdomsmottagningen, men ungdomsmottagningen tar inte längre emot besök och kommer inte heller till skolan för att informera elever. Dock använder en lärare ungdomsmottagningens hemsida i undervisningen för att lära eleverna att använda källan för att få svar på frågor.

Samordnad undervisning

Undervisningen utifrån kunskapsområdet är inte samordnad

Granskningen visar att det saknas en planerad samordning för kunskapsområdet och att lärarna inte samarbetar på ett organiserat sätt, vilket gör att de saknar medvetenhet kring hur undervisningen kan fördjupa och bredda kunskaper.

Av intervjuer med lärare framgår att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer genomförs i olika ämnen men att lärarna inte samarbetar på ett strukturerat sätt med varandra. Inom respektive ämne utgår lärare från kursplanens centrala innehåll och betygskriterier.

I intervjuer med lärare och rektorn framkommer även att det inte finns någon skolövergripande plan där det framgår när och hur olika ämnen kan bidra med olika kunskaper inom sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Lärarna knyter inte ihop innehåll från olika ämnen vilket innebär att eleverna har begränsade möjligheter till djupare förståelse för

kunskapsområdet Skolan gör inte heller någon samlad uppföljning kring kunskapsområdet eller utvärdering av kunskapsområdet med eleverna.

Kunskaper i undervisningen

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kroppen och sexualitet

Av dokument som begärts in från huvudmannen och intervju med lärare framkommer att elever inom undervisningen i naturorienterande ämnen får del av arbetsområden och arbetsuppgifter om till exempel kroppen, puberteten och preventivmedel. Av intervjuer med elever framgår att de inom ramen för undervisning i naturorienterande ämnen har pratat om vad som händer i kroppen när man blir kär och hur det känns. Lärare berättar att eleverna även får utveckla kunskaper i samhällsorienterande ämnen när de arbetar med lag och rätt som är kopplade till kunskapsområdet. Exempelvis har läraren bjudit in polisen för att komma och prata med eleverna om konsekvenser av handlande på nätet. Elevhälsan har mött eleverna och bland annat tagit upp frågor som rör nätetik. Enligt lärarna har eleverna även fått söka information digitalt och exempelvis arbetat med frågor på ungdomsmottagningens hemsida.

Undervisningen stärker elevernas förutsättningar att göra medvetna val

I intervju med lärare framgår att lärarna tycker att det är viktigt att träna eleverna på att göra självständiga val. Av intervjuer framgår att undervisningen innehåller arbetsuppgifter där eleverna får öva på att göra medvetna och självständiga val exempelvis om attityder och normer. Elever kan exempelvis själva få välja färger de vill använda eller vilken bok de ska läsa. Eleverna ges återkommande möjlighet att reflektera utifrån relationella dilemman i arbete med boksatirer i små grupper där litteraturen är anpassad för åldersgruppen. Några lärare berättar även att de inom ramen för undervisningen använder öppna frågor och efterfrågar elevens ställningstagande. Under en temavecka har eleverna fått fiktiva exempel att reflektera kring och skriva svar till inom kunskapsområdet.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan att leva sig in i andra människors situation och förstå betydelsen av samtycke

Av intervju med elever framgår att eleverna har pratat mycket om vänskap i undervisningen. Av intervju med lärare framgår att varje år har skolan en temavecka runt alla hjärtans dag och då pratar de om vänskap, kärlek och relationer. Eleverna har då bland annat tränat på att skriva textmeddelanden på telefon till någon de tycker om och pratat om vad olika emoji kan betyda. Elever berättar även att de inom ramen för undervisningen har pratat om hur det är att vara kär. Av intervjuer med lärare och rektor samt av dokument som begärts in från huvudmannen framgår att personalen på skolan har arbetat mycket med samtycke och hur personalen ska förhålla sig till elever för att visa respekt. Detta

arbete har även tagits vidare med elever för att bland annat prata om hur man kan visa att man samtycker respektive inte samtycker. Vidare framgår av dokument som begärts in från huvudmannen att elevhälsan vid enstaka tillfällen möter eleverna och pratar om risker på nätet och hur eleverna kan hantera dessa.

Undervisningen ger eleverna begränsade möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck

I intervju med lärare framgår att frågor som rör maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck kan bli en del i undervisningen i samband med att eleverna gemensamt ser nyhetssändningar eller inom vissa moment i de samhällsorienterande ämnena. Lärare uppger att det inte finns något eget moment kring detta i undervisningen, men att det kan ingå. Inom samhällsorienterande ämnen berörs frågor om könsnormer, relationer samt etik och moral. Vidare framkommer att elever i samhällsorienterande ämnen bland annat får kunskap om kastsystem i Indien och syn på frågor kopplade till heder.

Undervisningen ger vissa möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier

Av intervju med lärare framgår att inför granskningen har lärare reflekterat över hur de ska göra kunskapsområdet till en del i undervisningen. Exempelvis har en lärare i början av terminen arbetat med könsnormer i bildspråket. Eleverna har bland annat fått se en reklambild med en person med militärkläder och samtalat om ifall det kan vara en kvinna under kläderna. Lärarens material innefattar även spelkaraktärer som är kända för elever och utgör underlag för reflektion. Av dokument som begärts in från huvudmannen och intervjuer framgår att representanter för skolans elevhälsa håller i tre lektionstillfällen med fokus på att skapa trygghet för eleverna på nätet. I planeringen för dessa tillfällen framgår att elevhälsan bland annat lyfter frågor om samtycke, faror med relationer på nätet, ryktesspridning och pornografi. Av intervju med elever framgår att eleverna vid dessa tillfällen fått lära sig att man inte får ta nakenbilder. Dock framgår inte att lärarna arbetar vidare med materialet som elevhälsan tagit fram.

Undervisningens form

Här bedöms:

- Didaktiska val i undervisningen
- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Didaktiska val i undervisningen

Undervisningens arbetsuppgifter är varierade och lärmiljön är tillgänglig

Granskningen visar att lärarna skapar en variation i uppgifterna som eleverna får i samband med undervisning inom kunskapsområdet. I undervisningen används alternativa kommunikationsverktyg för att tillgängliggöra undervisningen för samtliga elever. Lärmiljön är utformad för att möta elevernas behov av att lära tillsammans och i mindre sammanhang. Undervisningen ger eleverna förutsättningar att använda formella ord och begrepp kopplade till kunskapsområdet.

I intervjuerna ger lärarna och eleverna exempel på hur de arbetar med kunskapsområdet. Av intervju med lärare framkommer att eleverna ofta arbetar i mindre grupper inom kunskapsområdet för att skapa förtroende i gruppen och för att föra diskussioner om exempelvis skönlitteratur. Lärare för också dialog i helklass med eleverna kring exempelvis bildanalys. Eleverna har även skrivit frågor till varandra som de fått besvara inom ramen för undervisningen och de har även själva fått söka svar på frågor på en hemsida på webben. I intervju med eleverna framkommer att de har fått ett papper att fylla i när de arbetar med vänskap, kärlek och kroppen.

I Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön i klassrummet framkommer att lärmiljön är utformad för att möta elevernas behov av att lära tillsammans och på olika sätt. Den fysiska lärmiljön erbjuder möjlighet till undervisning i helklass samt intilliggande grupprum med möjlighet till enskild undervisning eller i ett mindre sammanhang. Samtliga lärmiljöer erbjuder genomgående ett tydligt bildstöd för eleverna. I undervisningen finns ytterligare ett klassrum att tillgå och som bland annat används för att kunna dela upp eleverna i små grupper för diskussioner kring kunskapsområdet kopplat till litteratur.

Av observationen av lärmiljön framgår även att det i undervisningen finns tillgång till kommunikationsstöd som verktyg för nedsatt hörsel och personal som tecknar. Genomgående i undervisningslokaler och på skolan används bildstöd som förstärkning både kring rutiner, regler, i arbetsuppgifter och av information kring samtycke som finns uppsatt på väggen i klassrummet. Av intervju med

lärare framgår att elever i undervisningen kan få träna på formella ord och begrepp kopplat till kunskapsområdet bland annat genom att slå upp ord som eleverna inte känner till. Lärare berättar även att de arbetar för att få bort specifika ord som kan vara stötande för andra och inte hör hemma på skolan.

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller insatser för att främja ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat

Granskningen visar att det förekommer samtal om sexualitet, samtycke och relationer i såväl helklass som i mindre grupper. Vid dessa undervisningstillfällen arbetar lärarna för att alla elever ska delta genom att ha strukturer kring hur ordet kan fördelas och att eleverna förväntas lyssna på varandra.

Av intervju med lärare framgår att lärarna tycker sig ha nära relationer med eleverna såväl i klassrummet som utanför vilket bidrar till att eleverna känner sig trygga. De flesta elever vågar prata i klassrummet och lärare arbetar utifrån klassrumsregler och olika strategier för att ge alla elever talutrymme. Exempelvis kan eleverna räcka upp handen för att få ordet, men läraren ställer också ibland en fråga och går ett varv så att alla elever får svara. Av Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön i klassrummet framgår även att det finns bildstöd på tavlan som signalerar att eleverna förväntas lyssna till varandra. Av intervju med elever framkommer att elever tycker att det är bra stämning i klassen men att det kan kännas lite pinsamt att prata om kärlek. Det framkommer även från elever att andra elever ibland kan skratta, men att lärarna är bra på att styra upp sådana situationer. Eleverna uppger att elevassistenter i klassrummen bidrar till tryggheten. Vidare framkommer av intervju med lärare att de inom ramen för undervisningen även ställer frågor utan givna svar och efterfrågar vad eleven tror eller tycker.

Av Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön i klassrummet framkommer att lärare tydliggör förväntningar kring hur elever förväntas uppföra sig mot varandra. Generella förväntningar finns tydliggjorda med bildstöd i såväl elevernas hemklassrum som i specialsalar inom praktiska och estetiska ämnen.

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Undervisningen ger eleverna sporadiska möjligheter att delta i planering, genomförande och utvärdering

Granskningen visar att eleverna har begränsade möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Av intervju med elever framgår att eleverna inte upplever att de är delaktiga i planeringen inom kunskapsområdet. Ibland kan eleverna dock få välja i vilken

ordning de vill göra uppgifter. Av intervju med lärare framgår att inom vissa ämnen involveras eleverna inte alls i planeringen medan inom andra ämnen kan lärare exempelvis använda tankekarta för att kartlägga elevernas förförståelse inför ett arbetsområde eller låter eleverna välja böcker för gemensam läsning. Det framgår även att eleverna involveras mer med stigande ålder. Elever, som deltar i intervju, har olika bild av om lärare involverar eleverna i utvärdering av undervisningen och elever vill gärna involveras mer. Av intervju med lärare framgår att de regelbundet gör utvärderingar av undervisningen och att det är rektorn som styr utvärderingar och trivselenkäter. Enligt lärare framgår av enkäter att eleverna är trygga och nöjda. Vidare framkommer att det inte görs någon separat utvärdering som rör undervisningen inom kunskapsområdet.

Av intervju med lärare framgår att elevassistenter fångar upp elevernas intressen och frågor och kan informera lärarna om vad som kan bli till en del i undervisningen. Vidare framkommer att elever fångar upp information via sociala medier som lärarna spontant kan ta upp i samtal men att lärarna även är lite rädda för att lyfta saker som eleverna kanske inte har mött. Inom åldersgruppen börjar elever bli kära för första gången och ställer frågor om relationer som lärare försöker fånga upp. Annat som lärare fångar upp och pratar om med eleverna är sådant som dyker upp i elevernas nyhetsflöde och sociala medier.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar

Här bedöms:

- Rektorns styrning
- Förutsättningar för samordning
- Ansvar för kompetensutveckling

Rektorns styrning

Rektorns pedagogiska ledning är otydlig gällande kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn inte styr och leder arbetet om hur kunskapsområdet återkommande ska behandlas inom utbildningen. Rektorn har förlitat sig på att lärarna och elevhälsan tar ansvar för undervisningen inom kunskapsområdet utan att följa upp att det sker eller hur det sker.

I intervjuer med rektor och lärare framkommer att det inte finns någon plan för undervisningen inom kunskapsområdet och att det är arbetslaget som har ansvar

för att kunskapsområdet blir en del av undervisningen. Enligt rektorn gör skolan ingen uppföljning av att eleverna har fått undervisning inom kunskapsområdet. Rektorn framhåller dock att eleverna får del av undervisning inom kunskapsområdet i alla årskurser eftersom klasserna är åldersblandade. Av intervju med rektorn framgår dock att rektorn exempelvis inte vet om eleverna får möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Förutsättningar för samordning

Rektorn ger begränsade förutsättningar för samordning

Granskningen visar att det finns en begränsad samordning av undervisningen gällande kunskapsområdet. Det finns ingen samlad planering och övergripande samordning för att undervisningen i olika ämnen ska ge eleverna möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet.

I intervjuer med lärare framkommer att det förekommer att frågor rörande kunskapsområdet kommer upp på ämnesträffar och träffar med lärarassistenter. Lärarna planerar dock själva undervisningen om kunskapsområdet och utgår från det centrala innehållet och de betygskriterier som finns för respektive ämne. Det finns inget gemensamt och strukturerat arbete kring undervisningen inom kunskapsområdet. Det finns forum som exempelvis arbetslag där lärare kan diskutera undervisning. Av intervjuer med lärare och rektorn framgår dock att diskussioner för att skapa en helhetsbild av undervisningen inom kunskapsområdet sällan förekommer inom arbetslaget. I intervju med rektorn framkommer att elevhälsan har ett uppdrag att stötta lärarna i arbetet om sexualitet, samtycke och relationer. Elevhälsan är ute och pratar i klasser, kan handleda lärare och tar även fram underlag som lärare kan använda i sin undervisning även om det inte framgår att lärarna använder materialet i årskurs 7, 8 och 9.

Vidare framgår av intervjuer med lärare att rektorn och lärarna inte har diskuterat balansen mellan skrivningarna i läroplanens inledande delar och kursplanens innehåll kring kunskapsområdet. I intervjuer med lärare framkommer att det i huvudsak är i de samhällsorienterande ämnena, naturorienterande ämnena och ämnet svenska som fångar upp sexualitet, samtycke och relationer i undervisningen. Kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck berörs i begränsad omfattning inom samhällsorienterande ämnen och rektorn bedömer att kvaliteten avseende undervisningen inom området är låg på skolan. Enligt rektorn har skolledningen inte lett något arbete för att eleverna ska ges möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck.

Ansvar för kompetensutveckling

Rektorn efterfrågar lärarnas behov av kompetensutveckling

Granskningen visar att rektorn efterfrågar vilken kompetensutveckling som lärare och övrig personal har behov av för att kunna undervisa om kunskapsområdet.

I intervju med rektorn framkommer att lärarna kan lyfta sina eventuella behov av kompetensutveckling i samband med medarbetarsamtalen. Enligt rektorn har dock inga lärare hittills tagit upp att de behöver kompetensutveckling om kunskapsområdet. Skulle lärarna efterfråga sådan kompetensutveckling kan rektorn erbjuda det. Huvudmannen har inte erbjudit någon kompetensutveckling inom området för vare sig skollärare eller lärare. Samtidigt framgår av intervju med lärare att de inte har haft möjlighet att välja kompetensutveckling inom kunskapsområdet och att det främst tycker att området som rör hedersrelaterat våld och förtryck är svårt. Enligt lärare har kompetensutveckling haft fokus på andra områden och inte berört aktuellt kunskapsområde. Dock har lärare vid en kompetensutvecklingsdag arbetat med frågan om samtycke. Enligt rektorn hade en förstelärare uppdrag att ta fram en samtyckeskultur på skolan i samband med att nya skrivningar kom i läroplanen år 2022. Samtyckeskulturen ska vara ett stöd för medarbetare att bli påminda om samtycke i relation till bemötande av elever men även stöd för lärarna att tolka eleverna och hur eleverna ska tolka sina skolkamrater. Enligt lärare gjordes inga särskilda insatser i samband med nya skrivningar i läroplanen kring kunskapsområdet, men att rektorn år 2022 uppmanade lärarna att gå in och läsa nya skrivelser. Av intervjuer med såväl rektorn som lärare framgår att kompetensutveckling skett kring våldsförebyggande arbete och inom det berörs bland annat sexualitet.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- utveckla och fördjupa undervisningen inom kunskapsområdet med särskilt fokus på att ge eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen¹. Läroplanen anger vidare att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.²

Av granskningen framgår att undervisningen i begränsad utsträckning ger eleverna möjligheter till kunskaper inom kunskapsområdet och särskilt när det gäller att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck. Genom att ge eleverna kunskaper om maktstrukturer som rör kön samt hedersrelaterat våld och förtryck kan elever få kunskap om grundläggande rättigheter, såsom kroppslig integritet, att leva ett liv fritt från våld och rätten att få forma och påverka sitt liv.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen för att eleverna ska få möjlighet att utveckla kunskaper inom kunskapsområdet och särskilt maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck. För att lärarna både ska kunna upptäcka

¹ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

² Lgra22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Skolans uppdrag.

utsatthet hos eleverna och förmedla kunskaper i undervisningen behöver lärarna ha kunskaper inom området. Skolverket har material som kan användas i detta³.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

I läroplanen anges att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska även se till att tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen, samt förbereda eleverna för delaktighet, medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.⁴

Av granskningen framkommer att eleverna ges få möjligheter att delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av undervisningen. Genom att på ett strukturerat och medvetet sätt göra eleverna delaktiga i planeringen av undervisningen om kunskapsområdet utvecklas elevernas förmåga att utöva inflytande samt möjligheten att identifiera områden där undervisningen behöver fördjupas.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att eleverna ges ett ökat utrymme för delaktighet i planeringen och utvärderingen av undervisningen om kunskapsområdet. Ett sätt kan vara att lärare utefter elevernas mognad på ett strukturerat sätt tar del av elevernas behov och önskemål när det gäller undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Som stöd i arbetet kan rektorn använda Skolverkets material om Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade grundskolan⁵ och materia om Elevers rätt till delaktighet i sin utbildning⁶.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

- säkerställ att undervisningen inom kunskapsområdet är återkommande

Läroplanen anger att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer och att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och

³ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket; Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan - Skolverket](#) (hämtat 2025-02-17)

⁴ Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

⁵ [Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade grundskolan – webbkurs - Skolverket](#)

⁶ [Elevers rätt till delaktighet i sin utbildning - Skolverket](#)

relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.⁷ Läroplanen anger att eleverna ska få möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.⁸

Av granskningen framkommer att undervisningen inom kunskapsområdet är återkommande i vissa ämnen men att det endast finns enstaka planerade moment i årskurserna 7–9. Därutöver framkommer att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck inte är återkommande. Genom att återkommande i undervisningen beröra frågor om bland annat könsmönster, kroppslig integritet, normer, jämställdhet och hedersrelaterat våld och förtryck ger det eleverna möjlighet till progression och fördjupat lärande i utbildningen inom kunskapsområdet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen så att eleverna ges möjlighet till återkommande inslag inom kunskapsområdet. Det kan exempelvis innebära att lärare arbetar ämnesövergripande för att ge möjlighet till återkommande och fördjupad kunskap hos eleverna. På Skolverkets hemsida finns material som kan användas i detta arbete⁹.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet¹⁰. Läroplanen anger också att lärare ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningens mål. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter att arbeta ämnesövergripande¹¹.

Av granskningen framgår att rektorn gett begränsade förutsättningar för samordning av undervisningen gällande kunskapsområdet. Granskningen visar visserligen att eleverna får kunskaper om bland annat kroppen, sexualitet, reproduktion och relationer men, det finns dock inget övergripande arbete för att

⁷ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag, Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

⁸ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁹ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) och [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan - Skolverket](#) (hämtat 2025-03-11)

¹⁰ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

¹¹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer

undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att utveckla undervisningen så att den synliggör perspektiv och ger eleverna en helhetsbild. Rektorn kan exempelvis ge lärarna förutsättningar att samordna olika ämnesområden så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som helhet. På Skolverkets hemsida finns material som kan användas i detta arbete¹².

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Anna Grimlund. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Marcus Rönnegård och Ewa Mölleryd deltagit.

¹² [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) och [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan - Skolverket](#) (hämtat 2025-03-11)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen samt rektorns ansvar för utbildningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Undervisningens innehåll

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Samordnad undervisning

Kunskaper i undervisningen

Undervisningens form

Didaktiska val i undervisningen

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Frågeställning 2

I vilken utsträckning tar rektorn ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Rektorns ansvar

Rektorns styrning

Förutsättningar för samordning

Ansvar för kompetensutveckling

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹³

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹⁴

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹⁵ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹⁶

Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹⁷

Av de inledande delarna av läroplanen för den anpassade grundskolan framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Vidare framgår att medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.¹⁸

¹³ 26 kap. 20 § skollagen.

¹⁴ 1 kap. 4 § skollagen.

¹⁵ 1 kap. 5 § skollagen.

¹⁶ Prop. 2009/10:165, s. 634.

¹⁷ 2 kap. 25 § skollagen.

¹⁸ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.¹⁹

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.²⁰

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.²¹

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.²²

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar

¹⁹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.

²⁰ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²¹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.

²² Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.²³

Av de inledande delarna av läroplanen för den anpassade grundskolan framgår att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.²⁴

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår avseende skolans mål bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.²⁵

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.²⁶

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och

²³ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²⁴ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

²⁵ Lgra22 avsnitt 2.1, Normer och värden, Mål.

²⁶ Lgra22 avsnitt 2.1, Normer och värden, Riktlinjer.

arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.²⁷

Avseende kunskaper framgår i läroplanens andra del att skolan bland annat ansvarar för att varje elev som läser ämnen efter genomgången anpassad grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.²⁸

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²⁹

Avseende elevernas inflytande anges både i skollagen och i läroplanen att elever ska ges inflytande över utbildningen och att formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I läroplanen anges vidare bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.³⁰

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.³¹ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.³² I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar i bland annat följande delar: Att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att kunskapsområdet sexualitet,

²⁷ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

²⁸ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper, Mål.

²⁹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

³⁰ 4 kap. 9 § skollagen, Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer.

³¹ 2 kap. 9 § skollagen

³² Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen

samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Rektorn har även inom givna ramar ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.³³

Kursplanerna består av delarna syfte och centralt innehåll och har tillhörande betygskriterier samt i vissa ämnen även kriterier för bedömning av kunskaper.³⁴

³³ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

³⁴ Lgra22, avsnitt 3. Kursplaner.